

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра туризму та країнознавства

**Горіна Г.О., Богатирьова Г.А., Снігур К.В., Желізняк А.В.,
Крижимінська Є.Г.**

ПРАКТИКА ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Програма та методичні рекомендації

Галузь знань: 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність: 242 «Туризм»

Ступінь: бакалавр

Кривий Ріг
2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра туризму та країнознавства

**Горіна Г.О., Богатирьова Г.А., Снігур К.В., Желізняк А.В.,
Крижимінська Є.Г.**

ПРАКТИКА ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Програма та методичні рекомендації

Галузь знань: 24 «Сфера обслуговування»
Спеціальність: 242 «Туризм»
Ступінь: бакалавр

Затверджено на засіданні
кафедри туризму та країнознавства
Протокол № 11
від «18» квітня 2022 р.

Схвалено навчально-методичною
радою ДонНУЕТ
Протокол № 9
від «28» квітня 2022 р.

Кривий Ріг
2022

УДК 378.22:338.48(072+076.6)
ББК 65.433я72
Г 67

Горіна Г.О.

Г 67 Практика зі спеціальності: прогр. та метод. рек. / Горіна Г.О., Богатирьова Г.А., Снігур К.В., Желізняк А.В., Крижимінська Є.Г.; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. туризму та країнознавства. – Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2022. – 21 с.

В методичних рекомендаціях сформульовані ціль та завдання практики зі спеціальності, визначено і розкрито зміст практики зі спеціальності, форми та методи контролю її проходження, зазначено вимоги до змісту та оформлення звіту та наведена послідовність підведення підсумків практики та критерії оцінювання її результатів.

ББК 65.433я72

© Горіна Г.О., Богатирьова Г.А., Снігур К.В., Желізняк А.В., Крижимінська Є.Г., 2022

© Донецький національний університет економіки й торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Цілі і завдання практики зі спеціальності	7
2. Організація і керівництво практикою зі спеціальності	7
3. Зміст практики зі спеціальності	8
4. Робоча програма практики зі спеціальності.....	11
5. Індивідуальні завдання.....	13
6. Інформаційні джерела.....	14
7. Форми і методи контролю проходження практики зі спеціальності	14
8. Критерії оцінки якості практичної підготовки та підведення підсумків практики зі спеціальності	15
Список рекомендованої літератури.....	17

ВСТУП

Інтеграція національного туристичного ринку до світового туристичного простору, розширення міжнародного співробітництва у галузі подорожей та туризму, розробка та реалізація в Україні міжнародних програм з розвитку туризму призводять до все більшого утвердження України на світовому туристичному ринку. За таких умов велике значення набуває підготовка кваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати не тільки на внутрішньому, але й на зовнішньому туристичному ринку.

Практики зі спеціальності спрямована на формування у здобувачів вищої освіти необхідного обсягу практичних знань та умінь, формування здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях, вміння використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, вміння використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг.

Програма і методичні рекомендації розроблені на основі Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти П ДонНУЕТ 05.02-01-2021.

Проходження практики зі спеціальності дозволяє забезпечити:

1) формування:

– **загальних програмних компетентностей:**

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- навички використання інформаційних та комунікаційних технологій;
- вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність планувати та управляти часом;
- здатність працювати в команді та автономно;

– **фахових програмних компетентностей:**

знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності;

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій;
- здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління;

розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного);

здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту;

розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем;

здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах;

здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та

систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал;

здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку;

здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу.

здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації;

здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці;

здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства;

здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу;

здатність визначати, аналізувати та інтерпретувати тенденції розвитку національного, регіонального та світового ринків туристичних послуг;

здатність використовувати на практиці навички міжкультурної комунікації в міжнародному туризмі із дотриманням етики та соціальної відповідальності, керуватися та дотримуватися Цілей сталого розвитку у професійній діяльності;

здатність аналізувати функціональну, галузеву та територіальну структуру рекреаційних комплексів світу та України на підставі збалансованого забезпечення рекреаційних потреб населення.

2) досягнення **програмних результатів навчання:**

знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів;

знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ;

пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору;

аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території;

застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів;

розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт;

ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися;

організувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки;

розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна);

володіти державною та іноземними мовами, на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності;

застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг;

встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей;

проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття;

проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань;

діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості;

управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері;

адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях;

аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань;

виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання;

приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності;

професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях;

виявляти, аналізувати та інтерпретувати тенденції розвитку ринку туристичних послуг на регіональному, національному та міжнародному рівнях;

використовувати на практиці навички міжкультурної комунікації в міжнародному туризмі із дотриманням принципів етики та соціальної відповідальності, застосуванням сучасних знань щодо ролі туризму у досягненні Цілей сталого розвитку;

надавати рекреаційну характеристику та проводити порівняльний аналіз рекреаційних ресурсів країн та регіонів світу, аналізувати функціональну, галузеву та територіальну структуру рекреаційних комплексів світу та України на підставі збалансованого забезпечення рекреаційних потреб населення.

1. ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Метою практики зі спеціальності є узагальнення і вдосконалення здобутих здобувачами вищої освіти (здобувачів ВО) знань, практичних умінь та навичок на базі конкретного суб'єкта господарювання, а також набуття професійного досвіду.

У період проходження практики зі спеціальності формуються професійні уміння і навички для підготовки та прийняття самостійно обґрунтованих організаційно-економічних рішень в реальних умовах господарювання, розвиваються творчі здібності.

Завданнями практики зі спеціальності є:

набуття досвіду використання на практиці основних положень туристичного законодавства, стандартів з обслуговування туристів;

поглиблення та закріплення теоретичних знань та практичних навичок з організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг;

набуття навичок застосування у практичній діяльності принципів і методів організації та технології обслуговування туристів;

набуття навичок роботи зі статистичним матеріалом й використання його для виконання наукових, курсових та кваліфікаційної робіт;

набуття досвіду організаційної роботи в колективі;

ознайомлення з технікою, технологією, організацією праці й економікою виробництва тощо.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Загальні вимоги до організації та керівництва практики зі спеціальності визначено у Положенні про практичну підготовку здобувачів вищої освіти П ДонНУЕТ 05.02-01-2021.

Відповідальність за організацію, проведення практики та контроль її результатів покладається на гаранта освітньої програми.

Здобувачі ВО денної форми здобуття вищої освіти направляються на практику наказом першого проректора Університету, здобувачі ВО заочної форми здобуття вищої освіти – розпорядженням директора навчально-наукового інституту ресторанно-готельного бізнесу та туризму.

Наказом першого проректора про проведення практики здобувачів ВО денної форми здобуття вищої освіти або розпорядженням директора ННІ для проведення практики здобувачів ВО заочної форми визначається:

- місце та терміни проведення практики;
- контингент здобувачів ВО;
- керівники практики від Університету.

Керівниками практики зі спеціальності призначаються науково-педагогічні працівники кафедри туризму та країнознавства.

Викладач-керівник практики від кафедри туризму та країнознавства:

- формує індивідуальні завдання практики;
- забезпечує проведення всіх організаційних заходів в Університеті перед виїздом здобувачів ВО на практику: інструктаж про порядок проходження практики; надання практикантам необхідних документів;
- здійснює контроль за виконанням програми практики відповідно до строків її проведення;
- надає методичну допомогу здобувачам ВО під час виконання ними індивідуальних завдань і збору матеріалів для звіту;
- проводить обов'язкові консультації щодо обробки зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує здобувачів ВО про порядок надання звітів про практику;
- приймає захист звітів здобувачів ВО про практику, на підставі чого оцінює результати практики здобувачів ВО, атестує їх і виставляє оцінку в індивідуальний план здобувача ВО.

Здобувачі ВО при проходженні практики зі спеціальності:

1) зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики від Університету методичні матеріали та отримати консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- вчасно і в повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики;
- вивчити й суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку. На початку практики здобувачі ВО повинні отримати інструктаж з охорони праці в галузі, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, порядком отримання документації та матеріалів;
- нести відповідальність за виконану роботу та її результати і показувати приклад свідомого і сумлінного ставлення до праці;
- своєчасно оформити звітну документацію та скласти залік з практики;

2) мають право:

- на методичне та організаційне забезпечення практики від Університету та бази практики;
- на можливість отримання робочого місця згідно з програмою практики;
- на консультативну допомогу з боку керівників практики;
- на ознайомлення з установчими документами, фінансовою та статистичною звітністю підприємства тощо, якщо ці документи не містять комерційної таємниці підприємства;
- на здорові, безпечні та належні для високопродуктивної роботи умови праці.

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

При проходженні практики зі спеціальності в *організаціях, які надають туристичні послуги*, вивченню та дослідженню підлягають наступні питання:

1. Загальна характеристика організації (структура наданих послуг за останні 3 роки, динаміка економічних показників діяльності, визначення причин їх змін тощо).

2. Організаційна структура підприємства (організаційно-управлінська структура, схема цієї структури, зв'язок між підрозділами підприємства, розподіл функціональних обов'язків та посадові інструкції працівників).

3. Зв'язки підприємства (постійні і основні партнери, умови роботи з ними, форма співробітництва підприємства з регіональними владними структурами, включаючи управління з питань туризму та курортів).

4. Основні напрямки діяльності підприємства (види діяльності, якими займається підприємство, динаміка обсягів реалізації комплексного туристичного продукту, туристичних послуг тощо).

5. Співробітництво з іноземними партнерами (форми співробітництва з іноземними партнерами, сфери спільної співпраці).

7. Діяльність на зарубіжних (вітчизняних) ринках (територіальна структура ринків збуту, на яких діє підприємство, вартісні обсяги реалізації на окремих ринках, їх аналіз протягом останніх 3 років, тенденції розвитку та їх причини, аналіз традиційних методів продажу та альтернативних варіантів діяльності на зарубіжних (вітчизняних) ринках, планування обсягів продажу в цілому та по ринках, договірні взаємовідносини з партнерами, проблеми їх регулювання, проблеми укладання та виконання міжнародних контрактів з наведенням конкретних прикладів).

8. Участь у виставках, ярмарках, включаючи міжнародні (цілі, які ставить підприємство, форми участі у ярмарках та виставках, витрати і доходи від участі у виставках, кількість та обсяги договорів, які були укладені на виставках та ярмарках, проблеми, які доводиться вирішувати підприємству в даній діяльності).

9. Ступінь розвитку інформаційної системи підприємства (загальна схема документообігу підприємства, канали отримання зовнішньої інформації про ринки збуту, про конкурентів, про потенційних покупців та посередників тощо).

10. Конкурентні позиції підприємства на ринку (конкуренти, економічні та фінансові показники їх діяльності).

Під час проходження практики **здобувачів ВО повинні ознайомитися з:** історією створення та розвитку підприємства (статутними документами, напрямками діяльності тощо);

законодавчими і нормативними документами, які регламентують діяльність бази практики;

особливостями створення програм перебування для різних категорій споживачів у відповідності до контингенту, мети подорожі, виду ринку (міжнародного: закордонного та іноземного; внутрішнього туризму) та інших факторів

комп'ютерним забезпеченням, прикладними програмами для створення, просування на ринку та реалізації турпродукту підприємства;

процесами резервування та бронювання;

процесами організації туристичного обслуговування;
з організацією надання транспортних послуг, паспортно-візових послуг туристам;
з вимогами до складання фінансово-організаційного звіту про здійснення туристичної подорожі.

При проходженні практики зі спеціальності *в обласних управліннях (департаментах) з питань розвитку туризму* вивченню та дослідженню підлягають наступні питання:

1. Загальна характеристика управління (сфера діяльності управління, його організаційна структура (схема структури та зв'язки між підрозділами управління, функціональні зв'язки з іншими регіональними органами управління, функції, розподіл функціональних обов'язків та посадові інструкції працівників управління).

2. Міські та обласні програми розбудови та розвитку інфраструктури ринку туристичних послуг, програми сприяння розвитку малого та середнього підприємництва у туристичній галузі, програми сприяння зайнятості населення у туристичній галузі, програми формування туристичного іміджу міста, програми розвитку місцевих рекреаційно-курортних комплексів, програми раціонального використання природоохоронних території та заповідників, джерела їх фінансування.

3. Інвестиційне забезпечення розвитку туризму в області (загальний обсяг та структура інвестиційних ресурсів області, структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування, потреба в інвестиційних коштах та інвестиційні пропозиції, включаючи іноземні, аналіз їх динаміки, ефективність інвестиційних вкладень, включаючи іноземні інвестиції, діяльність управління щодо пошуків інвестиційних потоків, запровадження новітніх технологій, їх вартість та ефективність, кількість та галузева структура підприємств з іноземними інвестиціями, фактори, які вплинули на їх формування та розвиток).

4. Співробітництво з іноземними партнерами у сфері туризму (форми співробітництва з іноземними партнерами, сфери спільної співпраці, економічний вплив на основні показники розвитку області та роботи підприємств, обсяги та динаміка торговельних операцій між партнерами за останні 3 роки, отриманий передовий досвід, інформація, технології тощо).

5. Співробітництво з міжнародними організаціями та професійними спілками, асоціаціями з метою обміну досвідом, участь у міжнародних програмах, проектах, вивчення та аналіз досвіду роботи установ, організацій з розбудови туристичної сфери.

6. Оцінка можливостей по накопиченню туристичного потенціалу (забезпечення області, міста організаційно-економічними (туристична інфраструктура, нормативно-правова база тощо); соціально-економічними (рівень доходу, життя, освіти населення, чисельність та структура населення); природно-кліматичними (природно-географічний потенціал, природно-кліматичні умови) та культурно-історичними чинниками розвитку туризму).

7. Оцінка розвитку інформаційного забезпечення управління (департаменту) - загальна схема документообігу управління, канали отримання зовнішньої інформації, оцінка ступеня забезпечення необхідною інформацією спеціалізованих підрозділів управління, вплив інформаційної системи на ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств та регіону в цілому, перспективи її розвитку та вдосконалення.

При проходженні практики зі спеціальності *в закладах культури та мистецтва* вивченню і дослідженню підлягають наступні питання:

1. Загальна характеристика закладу культури та мистецтва (організаційна структура, зв'язки між підрозділами, їх функції, розподіл функціональних обов'язків та посадові інструкції).

2. Відпрацювання вмінь та навичок практичної та дослідницької роботи профільної спеціалізації на основі аналізу діяльності закладу культури та мистецтва; формування умінь пояснювати механізми появи та розвитку типових явищ регіональної культурної спадщини на основі аналізу культуротворчого середовища туристичного продукту.

3. Вивчення особливостей діяльності закладу культури та мистецтва щодо розвитку туристичної дестинації шляхом організації та сприяння у проведенні фестивалів, ярмарок, конкурсів, концертів, виставок тощо.

4. Організація та участь у туристичних виставках і ярмарках, включаючи міжнародні (цілі, які ставлять заклади культури та мистецтва, форми участі у ярмарках та виставках, витрати і доходи від участі у виставках, кількість та обсяги договорів, які були укладені на виставках та ярмарках, проблеми, які виникли під час цієї роботи, ефективність виставок та ярмарок).

5. Накопичення досвіду соціокультурної взаємодії шляхом трансформацій індивідуальних і колективних культурних практик в закладах культури та мистецтва та набуття соціокультурної ідентичності, створеної в результаті розробки власних туристичних програм.

6. Можливість вивчення ідентичності й унікальності місцевого туристичного середовища, виявлення специфіки культурних практик туризму на локальному рівні.

7. Усвідомлення можливостей зміни класичних принципів вивчення туристичних практик і розробка та оволодіння технологіями накопичення вражень у культурному просторі туристичної дестинації закладу культури та мистецтва.

Отримані під час проходження практики дані треба систематизувати для подальшого аналізу.

4. РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Задачі та обов'язки здобувачів ВО під час проходження практики зі спеціальності наведені в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 - Робоча програма практики зі спеціальності

<i>Задачі</i>	<i>Обов'язки</i>
1. Ознайомлення із статутними документами підприємства	Ознайомитись з загальними положеннями Статуту, метою та предметом діяльності підприємства, визначити його правовий статус, основні принципи дальності суб'єкта господарювання
2. Ознайомлення із законодавчо-нормативною і інструктивною документацією	Ознайомитись з законодавчою, нормативною та інструктивною документацією, що регулює роботу підприємства, з нормативними актами, які регулюють діяльність підприємства у сфері туристичного бізнесу
3. Ознайомлення із структурою підприємства	Ознайомитися з організаційною структурою підприємства, його функціональними підрозділами, з професійними та функціональними обов'язками менеджерів
4. Ознайомлення з технологічними процесами туристичної діяльності підприємства	Ознайомитися з порядком роботи технологічних служб з документами, з процесом бронювання туристичного продукту та окремих послуг, з методами обслуговування туристичних груп
5. Вивчення сучасних форм і методів надання туристичних послуг	Ознайомитися з основними формами надання туристичних послуг на підприємстві
6. Вивчення порядку складання договорів на обслуговування туристів, а також оформлення всієї документації на туристичному підприємстві	Розглянути документи щодо оформлення внутрішньої звітності, вхідної та вихідної документації з організації туристичних подорожей. Ознайомитись з технологією: підготовки листа-замовлення, отримання підтвердження про бронювання; підготовки і розповсюдження рекламних матеріалів; підготовки бланків і оформлення квитків; підготовки бланків страхових полісів і повідомлень страхової компанії про терміни поїздки; підготовки і призначення кадрів на маршрут; оформлення комплексу документів, необхідних для проходження митного і прикордонного контролю
7. Вивчення законодавчо-нормативної та інструктивної документації щодо здійснення туристичної діяльності	Уянити порядок оформлення і зміст документів, необхідних для отримання ліцензії на турагентську (турагентську) діяльність. Встановити основні положення посадових інструкцій директора, менеджера туризму за видами
8. Дослідження участі підприємства в національних і міжнародних організаціях	Визначити сферу та зміст діяльності певного кола спеціалізованих об'єднань міжнародного та зарубіжного рівня, що представляють інтереси виробників туристичного продукту.
9. Ознайомлення з рекламною діяльністю туристичного підприємства	Дослідити рекламне законодавство України. Ознайомитись з методами реклами
10. Вивчення нормативної бази діловодства в туризмі	Навчитися визначати призначення, склад організаційно - розпорядчих документів та особливості їх підготовки. Ознайомитись з технологією: проходження, виконання та реєстрації документів; систематизацією документів та їх зберігання; документування рекламної діяльності. Ознайомитись з документацією: правила службового листування, правила оформлення та ведення особових справ. Проаналізувати основні вимоги до оформлення посадових інструкцій працівників туристичних агенцій, екскурсійних бюро та туристичних операторів

11. Ознайомитись з порядком укладання договорів в туризмі	Ознайомитись з технологією: складання договору з постачальниками послуг, з реалізаторами послуг (турагентами)
12. Складання заявок на індивідуальні і групові тури	Здійснити оформлення заявок на туристичний продукт для групи з урахуванням можливої знижки і для індивідуального туриста
13. Засвоєння технології укладання договору на туристичне обслуговування	Уявити порядок складання договору про надання турпослуг: предмет договору, перелік послуг, порядок розрахунків, загальні умови (інформація про програму перебування, маршрут туру, умови безпеки, порядок зустрічі, супроводу і проводів туристів, мінімальна кількість туристів в групі)
14. Засвоєння технології складання інформаційного листка	Визначити вид необхідного інформаційного листка до путівки туристичного підприємства: вигляд і тип туристичної подорожі, опис траси, пунктів перебування і умов розміщення, опис району подорожі, перелік послуг, що надаються за окрему оплату
15. Засвоєння технології видачі ваучера і туристсько-екскурсійної путівки	Уявити порядок виписування і видачі ваучера та особливості його заповнення залежно від кількості туристів
16. Дослідити участь підприємства у виставковій діяльності	Проаналізувати виставки, в яких туристичне підприємство брало участь
17. Набуття навичок формування іміджу підприємства	Визначити цілі і завдання паблік рілейшнз на досліджуваному підприємстві. Дати практичні рекомендації щодо зв'язків із громадськістю в туристичній сфері
18. Набуття навичок рекламної діяльності	Організувати рекламну кампанію. Розробити рекламний бюджет і рекламні звернення
19. Виконання індивідуального завдання	Виконати і оформити індивідуальні завдання, зібрати матеріали у рамках наукових досліджень та надати їх для перевірки керівникам практики
20. Підготовка аналітичного звіту	Виконати й оформити звіт з практики

5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання розробляється керівником практики від кафедри і видається кожному здобувачу ВО перед виїздом на практику. Зміст індивідуального завдання повинен враховувати конкретні умови та можливості підприємства (організації, установи), відповідати потребам виробництва й одночасно відповідати цілям і завданням навчального процесу.

Метою індивідуального завдання є:

- набуття здобувачами ВО навичок самостійної роботи зі збору, обробки практичного матеріалу та узагальнення її результатів шляхом підведення підсумків та внесення пропозицій;

- стимулювання прагнень здобувачів ВО до науково-дослідної роботи;

- формування власної думки при оцінці конкретних господарських ситуацій та прийнятті управлінських рішень.

Тематика індивідуальних завдань формується відповідно до мети практики, програм навчальних дисциплін, що є передумовою проходження

практики, тематики кваліфікаційних робіт здобувачів ВО та з урахуванням особистих наукових інтересів здобувачів ВО.

Виконане індивідуальне завдання включається до звіту.

6. ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

Для досягнення мети практики зі спеціальності складання звіту здобувач ВО має використовувати такі джерела інформації:

1. Законодавча та нормативна документація.
2. Статут підприємства.
3. Положення про функціональні підрозділи.
4. Положення про відділи зовнішньоекономічних зв'язків, маркетингу, перекладів.
5. Посадові інструкції фахівців структурних підрозділів.
6. Організаційно-розпорядчі документи, накази, інструкції.
7. Договори з іноземними партнерами на постачання, закупівлю товарів, надання послуг чи виконання робіт.
8. Сайти підприємств в мережі Інтернет.
9. Форми бухгалтерської та статистичної звітності.
10. Інша довідкова література, що наведена у Переліку рекомендованих джерел даних Методичних рекомендацій, або підібрана самостійно.

7. ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Контроль за практикою здобувачів вищої освіти націлений на забезпечення своєчасності та належної якості виконання програми практики.

Контроль за проходженням практики з боку кафедри туризму та країнознавства здійснюється керівником практики від кафедри та гарантом освітньої програми. Він має на меті виявлення та ліквідацію недоліків та надання допомоги здобувачам вищої освіти при виконанні програми практики.

Основними формами контролю практики зі спеціальності є: попередній контроль, поточний контроль, заключний контроль.

Попередній контроль здійснюється під час підготовки здобувачі вищої освіти до проходження практики (на виробничій нараді). При цьому пояснюються цілі практики, порядок її проходження, а також здобувачам вищої освіти видаються направлення на бази практики, індивідуальні завдання та програми практики і оголошуються їх обов'язки під час проходження практики.

Поточний контроль з боку керівника практики від кафедри, гаранта освітньої програми, дирекції та ректорату здійснюється під час бесід зі здобувачами вищої освіти у дні, встановлені кафедрою для консультування.

Заключний контроль проводиться під час перевірки, оцінювання та захисту звіту (у розширеній та анотованій формах) з практики.

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми та індивідуального завдання практики зі спеціальності.

Форма звітності здобувачі вищої освіти за практику – це подання звіту. Звіт готується відповідно до програми та методичних рекомендацій у розширеній та анотованій формах.

Розширений звіт в електронному вигляді засобами платформи Moodle подається на рецензування викладачу-керівнику практики від кафедри туризму та країнознавства. Після доопрацювання та остаточного погодження з ним звіт у анотованій формі друкується разом із щоденником практики подається на захист не пізніше ніж за два дні до закінчення практики.

Анотований звіт з практики зі спеціальності повинен бути підписаний керівником від бази практики та містити: титульний аркуш, викладення актуальності проходження практики зі спеціальності в умовах базового підприємства, її мети та завдань, узагальнення результатів дослідження кожного рекомендованого у робочій програмі практики напряму діяльності базового підприємства та результати виконання індивідуального завдання. Обсяг анотованого звіту не має перевищувати 10 сторінок з урахуванням титульного аркушу.

Звіт з практики захищається здобувачем ВО у комісії, склад якої визначається відповідним наказом. Комісія приймає залік у здобувачів ВО на базах практики в останні два дні проходження практики або в Університеті протягом перших десяти днів семестру, що починається після практики.

Комісія виставляє оцінку на підставі:

оцінки керівником університету розширеного звіту із врахуванням відповідей на запитання членів комісії під час захисту;

відгуку і оцінки роботи на практиці наданих керівником практики від підприємства.

Керівник практики від Університету виставляє у анотований звіт оцінку, що визначена комісією, та підписує його. Результати практики вносяться викладачем-керівником практики в відомість і індивідуальний план здобувача ВО.

Здобувач ВО, який не виконав програму практики зі спеціальності без поважних причин, відрховується з Університету.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Заключним етапом практики є захист складеного звіту, який проводиться у формі співбесіди. За наслідками захисту виставляється диференційована оцінка (табл. 8.1, 8.2).

Таблиця 8.1 – Шкала оцінювання практики зі спеціальності

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»

80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

До захисту звіту допускаються здобувачі вищої освіти, які повністю виконали програму практики, своєчасно подали звіт за установленим зразком і отримали позитивну характеристику від підприємства-бази практики.

Залік за практику виставляється на підставі:

оцінки результатів роботи, яка подана керівником практики від підприємства, на якому здобувач вищої освіти проходив практику;

оцінки за оформлення звіту;

презентації здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту;

відповідей на запитання членів комісії з прийому заліку за практику.

Таблиця 8.2 – Критерії оцінювання проходження практики

Оцінка			Критерії оцінювання проходження практики
Національна шкала	Шкала ECTS	100-бальна шкала	
5, «відмінно»	A	90-100	Одержує здобувач вищої освіти, який змістовно розкрив усі програмні питання, виконав всі вимоги щодо оформлення звіту, при захисті продемонстрував одержані знання і навички
4, «добре»	B	80-89	Одержує здобувач вищої освіти, який змістовно розкрив програмні питання, виконав всі вимоги щодо оформлення звіту, але при захисті помилявся у відповіді на поставлені запитання
	C	75-79	
3, «задовільно»	D	70-74	Одержує здобувач вищої освіти, який в своєму звіті при розкритті програмних питань припустився незначних помилок, в оформленні звіту є недоліки, при захисті роботи на поставлені запитання не було дано конкретних відповідей
	E	60-69	
2, «незадовільно»	FX	35-59	Одержує здобувач вищої освіти, який не розкрив програмні питання, не дотримався вимог щодо оформлення звіту та при відповіді на запитання припускався значних помилок

Результат заліку за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в індивідуальний план здобувача вищої освіти.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

I. Основна література

1. Ведмідь Н.І. Організація дозвілля туристів: навч. посіб. / Н. І. Ведмідь, С. В. Мельниченко. Київ : КНТЕУ, 2008. 85 с.
2. Горіна Г.О. Державне управління туристичною діяльністю: навч. посібник [Електронний ресурс] / Г.О. Горіна. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. 110 с. Режим доступу: <http://elibrary.donnuet.edu.ua>
3. Горіна Г.О. Ринок туристичних послуг: навч. посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2019. 180 с.
4. Герасименко В.Г., Галасюк С.С. Організація надання туристичних послуг : навчальний посібник. Одеса : Атлант, 2014. 242 с.
5. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: навч. посіб. / Т.А. Городня, А. Ф. Щербак. К. : Кондор, 2012. 435 с.
6. Організація туризму: навч. посіб. / [Л.М. Алексеєнко та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. Я. Брича ; Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 447 с.
7. Кифяк В.Ф. Організація туризму: навч. Посібник. Чернівці: Книги - XXI, 2008. 344 с.
8. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 298 с.
9. Кулешова Н.В. Маркетингова стратегія туристичного підприємства: моделі формування та оцінювання: монографія / Кулешова Н. В., Полякова О. Ю. - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 219 с.
10. Організація туризму: підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін.; за ред. І.М. Писаревського. Х.: ХНАМГ, 2008. –541 с.
11. Фінансове та обліково-аналітичне забезпечення діяльності туристичних підприємств: монографія / [Атаманчук З. А. та ін] ; [редкол.: Гелей Л. О., Атаманчук З. А.]. Львів : Растр-7, 2016. 171 с.
12. Чорненька Н. В. Організація туристичної індустрії : навч. посіб. / Н. В. Чорненька. Київ : Атіка, 2006. 264 с.

II. Нормативно-правові акти

13. Господарський кодекс України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
14. Закон України «Про Туризм». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>
15. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501>
16. Закон України «Про курорти» від 05.10.2000 № 2026-III URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>

17. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України» від 13.07.2016 № 1460-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1460-19>

18. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 803 «Про затвердження Порядку встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/803-2009-%D0%BF#Text>

19. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 991 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-%D0%BF#Text>

20. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#n211>

21. Хартія туризму. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_640

22. Глобальный этический кодекс туризма. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/983_001 (дата звернення: 07.02.2020).

23. Framework convention on tourism ethics. URL: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-01/a23_10_unwto_framework_convention_EN.PDF (дата звернення: 16.02.2020).

24. Гаагская декларация Межпарламентской конференции по туризму. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_904

25. ДСТУ ISO 13810:2016 (ISO 13810:2015, IDT) - Туристичні послуги. Промисловий туризм. Надання послуг. URL: <https://www.iso.org/standard/54306.html>

26. ДСТУ ISO 18065:2016 (ISO 18065:2015, IDT) - Туризм та пов'язані з ним послуги. Туристичні послуги, що надають на природоохоронних територіях. Вимоги. URL: <https://www.iso.org/standard/61250.html>

27. ДСТУ ISO 17680:2016 (ISO 17680:2015, IDT) - Туризм та пов'язані з ним послуги. Таласотерапія. Вимоги до послуг. URL: <https://www.iso.org/standard/60244.html>

28. ДСТУ ISO 13009:2016 (ISO 13009:2015, IDT) - Туризм та пов'язані з ним послуги. Вимоги та рекомендації з експлуатації пляжу. URL: <https://www.iso.org/standard/52329.html>

29. ДСТУ ISO 13687:2016 (ISO 13687:2014, IDT) - Туризм та пов'язані з ним послуги. Яхт-гавані. Мінімальні вимоги. URL: <https://www.iso.org/standard/54284.html>

30. ДСТУ ISO 13687:2016 (ISO 13687:2014, IDT) - Туризм пригодницький. Системи менеджменту безпеки. Вимоги. URL: <https://www.iso.org/standard/54857.html>

31. ДСТУ ISO/TR 21102:2016 (ISO/TR 21102:2013, IDT) - Туризм пригодницький. Лідери. Особиста компетентність. URL: <https://www.iso.org/standard/54859.html>

32. ДСТУ ISO 21103:2016 (ISO 21103:2014, IDT) - Туризм пригодницький. Інформація для учасників [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.iso.org/standard/54861.html>
33. Leading global protocols for the new normal. HOSPITALITY. URL: <https://wttc.org>
34. Leading global protocols for the new normal. TOUR OPERATORS URL: <https://wttc.org>
35. Leading global protocols for the new normal. AIRPORTS. URL: <https://wttc.org>
36. Leading global protocols for the new normal. ATTRACTIONS. URL: <https://wttc.org>
37. Leading global protocols for the new normal. ADVENTURE TOURISM. URL: <https://wttc.org>
38. Understanding Domestic Tourism and Seizing its Opportunities. URL: http://www.ntoukraine.org/assets/files/UNWTO_DomesticTourismOpportunities.pdf

III. Інформаційні ресурси

39. Міністерство культури та інформаційної політики. URL: <https://mkip.gov.ua/>
40. Державне агентство розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua>
41. Офіційний веб-портал Верховної ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
42. Українське агентство зі стандартизації ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості». URL: <http://www.uas.org.ua>
43. Національна туристична асоціація України URL: <http://www.ntoukraine.org/>
44. International Hotel & Restaurant Association. URL: <http://www.ih-ra.com/>
45. International Hospitality Association. URL: <http://www.i-ha.org/>
46. IHA Industry Standards. URL: <http://www.i-ha.org/IndustryStandards.aspx>
47. Hospitality Sales and Marketing Association International. URL: <http://www.hsmai.org/>
48. The World Travel & Tourism Council. URL: <https://wttc.org/>
49. European Travel Commission. URL: <https://etc-corporate.org/>
50. European Federation of Tourist Guide Associations. URL: www.feg-touristguides.com/
51. Hotels, Restaurants & Cafés in Europe. URL: <http://www.hotrec.eu/>

Навчальне видання

**Горіна Ганна Олександрівна, д.е.н., доцент
Богатирьова Галина Андріївна, к.пед.н., доцент
Снігур Катерина Володимирівна, старший викладач
Желізняк Анна Василівна, асистент
Крижимінська Євгенія Геннадіївна, асистент**

Кафедра туризму та країнознавства

ПРАКТИКА ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Програма та методичні рекомендації

Галузь знань: 24 «Сфера обслуговування»
Спеціальність: 242 «Туризм»
Ступінь: бакалавр

Формат 60x84/8. Ум. др. арк.

Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкту видавничої
Справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.